

ВІДГУК

**офіційного опонента – доктора юридичних наук, професора
Миколенко Олени Миколаївни – на дисертаційну роботу
Жогова Віктора Сергійовича на тему: «Адміністративно-правові засади
забезпечення в Україні захисту об'єктів авторських і суміжних прав, що
виражені у цифровій формі», на здобуття наукового ступеня доктора
філософії, що підготовлена до захисту за спеціальністю 081 Право**

Актуальність теми дослідження. Прагнення України стати повноправним учасником європейських інтеграційних процесів, формування основ громадянського суспільства серед першочергових визначають проблеми розвитку правових інститутів інтелектуальної власності, авторського права, протидії правопорушенням та удосконалення діяльності органів державної влади у даній сфері. Процеси інформатизації, що відбуваються в сучасному суспільстві, відкритий та вільний інформаційний простір, який розширює можливості пошуку, обміну, отримання, зберігання та використання інформації та розвиток нових технологічних інструментів захисту інформації вимагають поглибленої правової регламентації даної сфери та механізму притягнення до юридичної відповідальності порушників.

За умов, які склалися в політичній ситуації в Україні, коли влада зосередила свою увагу на поглиблений «діджиталізації» більшості сфер суспільного життя українців, покращення інвестиційного клімату та залучення міжнародних партнерів до реформування законодавства до стандартів розвинених країн світу, зокрема правового інституту інтелектуальної власності, значимість регламентації забезпечення захисту об'єктів авторських і суміжних прав, що виражені у цифровій формі зросла, що своєю чергою актуалізує дослідження та свідчить на користь актуальності теми дисертаційної роботи В.С. Жогова.

Проблема забезпечення захисту об'єктів авторських і суміжних прав, що виражені у цифровій формі належить до вкрай важливих для української дійсності. У дослідженні автора зроблена спроба на основі досягнень юридичної науки, аналізу вітчизняного й зарубіжного законодавства та практики його

застосування, обґрунтувати адміністративно-правові способи захисту об'єктів авторських та суміжних прав, що виражені в цифровій формі та виробити пропозиції щодо удосконалення національного законодавства у зазначеній сфері.

Дисертантом проаналізовано особливості адміністративної відповідальності за статтями 51-2, 164-6, 164-7 та 164-9 КУпАП, де найбільш чітко простежуються інтелектуальні права як об'єкт адміністративно-деліктного захисту, виокремлено для вивчення та осмислення ознаки і склад даних правопорушень, наголошено на основних проблемах у справах про адміністративні правопорушення у даній сфері.

Враховуючи необхідність систематизації законодавства у сфері забезпечення в Україні захисту об'єктів авторських і суміжних прав, виражених у цифровій формі, а також високий рівень актуальності проблеми правового регулювання діяльності суб'єктів у даній сфері, у дослідженні порушуються питання і визначаються механізми підвищення ефективності діяльності органів державної влади, які мають у своїх повноваженнях регулювання вищезазначених відносин.

Це автор доволі переконливо доводить у своїх публікаціях, пов'язаних з темою дослідження. За своїм обсягом, проблемністю, суспільною і науковою значимістю обрана тема дослідження цілком відповідає проблематиці дисертації зі спеціальності 081 – право та є вкрай актуальну.

Належний ступінь обґрунтованості та достовірність наукових положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у дисертації зумовлений, насамперед, раціональною та логічно узгодженою структурою дисертаційної роботи, використанням всього методологічного арсеналу сучасної правової науки, загальнонаукових та спеціально-юридичних методів наукового пізнання, зокрема таких як діалектичний, історичний, формально-юридичний, порівняльно-правовий, статистичний, системного аналізу, доктринальне тлумачення правових норм, узагальнення юридичної практики тощо.

Обґрунтованість наукових положень щодо вирішуваних автором завдань

забезпечується завдяки детальному опрацюванню найбільш проблемних питань забезпечення в Україні захисту об'єктів авторських і суміжних прав, що виражені у цифровій формі, грунтовному дослідженню як суто теоретичних аспектів, так і аспектів практичного, прикладного характеру. У роботі чітко й послідовно викладена авторська позиція щодо основних недоліків регулювання даної сфери, наведена переконлива аргументація необхідних змін до чинних норм адміністративного та інформаційного права у цьому контексті.

Для обґрунтування наукових положень і висновків автором використано необхідну емпіричну базу, яку становлять результати опитування 452 осіб різного віку та освіти, анкетування 75 працівників підрозділів протидії кіберполіції НПУ та статистичні дані судової практики у справах про адміністративні правопорушення, передбачені статтями 51-2 «Порушення прав на об'єкт права інтелектуальної власності» КУпАП, 164-6 «Демонстрування і розповсюдження фільмів без державного посвідчення на право розповсюдження і демонстрування фільмів» КУпАП, 164-7 «Порушення умов розповсюдження і демонстрування фільмів, передбачених державним посвідченням на право розповсюдження і демонстрування фільмів» КУпАП та 164-9 «Незаконне розповсюдження примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних» КУпАП, офіційні документи.

Структура дисертаційної роботи надає можливість отримати цілісну уяву щодо теоретичних і практичних аспектів забезпечення в Україні захисту об'єктів авторських і суміжних прав, що виражені у цифровій формі. Вона включає перелік умовних позначень, вступ, три розділи, що включають дев'ять підрозділів, висновки, список використаних джерел і додатки. Така структура є логічно виправданою та дозволяє досягти послідовності розгляду поставленої проблеми.

Вступ до роботи визначає актуальність її теми та основні загальні характеристики.

У Розділі 1 «Теоретико-правові основи забезпечення захисту об'єктів авторських і суміжних прав, що виражені у цифровій формі», який

складається з трьох підрозділів, висвітлено загальнотеоретичні питання забезпечення захисту об'єктів авторських і суміжних прав, що виражені у цифровій формі.

У підрозділі 1.1 «*Становлення та розвиток феномену захисту об'єктів авторських і суміжних прав, що виражені у цифровій формі*» досліджено історичний шлях інституту захисту авторських і суміжних прав на території сучасних країн, таких як Україна, США, країни Західної Європи. Звернено особливу увагу на розвиток адміністративно-правових відносин щодо захисту цифрових об'єктів авторських і суміжних прав.

Визначено авторську позицію, що в своєму розвитку законодавче регулювання використання об'єктів інтелектуальної власності пройшло 6 етапів, які обумовлені рівнем розвитку цивілізації, техніки та технологій, при цьому зроблено висновок щодо необхідності виділення окремого етапу.

У підрозділі 1.2 «*Стан правового забезпечення захисту об'єктів авторських і суміжних прав, що виражені в цифровій формі, адміністративно-правовими засобами*» досліджено особливості правового регулювання існування об'єктів авторських і суміжних прав, виражених у цифровій формі.

Автором наголошено, що природа об'єктів авторських і суміжних прав, що виражені у цифровій формі дещо ширша за межі авторського права, це висуває додаткові вимоги до правового регулювання їх обігу та захисту в силу того, що такі вимоги виходять також й за межі інформаційного та адміністративного права.

Досліджуючи дане питання дисертант слушно запропонував авторське визначення поняття забезпечення захисту об'єктів авторських і суміжних прав, що виражені у цифровій формі адміністративно-правовими засобами», як сукупності правових норм, що регулюють суспільні відносини, що складаються в сфері захисту авторських і суміжних прав на об'єкти створені, збережені та поширені в глобальному інформаційному середовищі із застосуванням сучасних цифрових методів фіксації, обробки та передачі інформації та діяльності уповноважених державних органів з реалізації заходів, спрямованих на

профілактику реальної загрози порушень, визнання або відновлення авторських прав і захист інтересів їх правовласників при їх порушенні або оскарженні.

У підрозділі 1.3 «Міжнародний досвід адміністративних процедур захисту об'єктів авторських і суміжних прав, що виражені у цифровій формі» досліджено існуючий на сьогоднішній день стан захисту авторських і суміжних прав на національному та міжнародному рівнях: в Україні та зарубіжних країнах.

Заслуговує уваги позиція дисертанта, що створення в Україні сучасної міжнародно визнаної державної системи охорони інтелектуальної власності, її вдосконалення та розвиток неможливі без гармонізації національного законодавства з нормами міжнародного права в цій сфері, без урахування практики діяльності та досвіду промислового розвинених країн і спеціалізованих міжнародних організацій.

Розділ 2 «Сутність та зміст механізму адміністративно-правового забезпечення захисту об'єктів авторських і суміжних прав, що виражені у цифровій формі», який складається з трьох підрозділів та присвячений вивченю змісту та складових механізму адміністративно-правового забезпечення захисту об'єктів авторських і суміжних прав, що виражені у цифровій формі, складу та статусу суб'єктів, які приймають участь та заходів адміністративно-правової відповідальності за правопорушення в даній сфері.

У підрозділі 2.1 «Сутність механізму адміністративно-правового регулювання забезпечення захисту об'єктів авторських і суміжних прав, що виражені у цифровій формі та особливостей правовідносин у даній сфері» узагальнено наукові погляди щодо класифікації елементів механізму адміністративно-правового регулювання.

З позитивної сторони слід зазначити запропоновану В.С. Жоговим характеристику правовідносинам у сфері забезпечення захисту об'єктів авторських і суміжних прав, що виражені у цифровій формі, під якими слід вважати бажані для людини, суспільства та держави відносини, які виникають в процесі забезпечення відповідними суб'єктами умов правомірного створення, розповсюдження, використання, зберігання та використання об'єктів авторських

і суміжних прав, що виражені у цифровій формі.

У підрозділі 2.2 «Роль та місце адміністративно-правових норм серед інших інструментів правової регламентації функціонування системи суб'єктів у сфері забезпечення захисту об'єктів авторських і суміжних прав, що виражені у цифровій формі» зосереджено увагу на аналізі правового статусу суб'єктів, зокрема їх діяльності у сфері захисту авторських прав на цифрові об'єкти.

Слушною слід вважати думку автора, що правовідносини у сфері забезпечення захисту об'єктів авторських і суміжних прав, що виражені у цифровій формі, як правило, регулюються диспозитивними нормами цивільного права, тому участь в них органів державної влади, які наділені владними повноваженнями мінімальна. Проте, їх роль в суспільних відносинах такого роду не просто не виключається, а навпаки досить актуальна, бо норми, які належать до приватного права не здатні повністю регламентувати дану сферу.

У підрозділі 2.3 «Адміністративно-правова відповіальність за правопорушення у сфері захисту об'єктів авторських і суміжних прав, що виражені у цифровій формі» зосереджено увагу на аналізі статей 51-2, 164-6, 164-7 та 164-9 КУпАП, назва та зміст яких найповніше відповідають предмету дослідження.

Заслуговує на позитивну оцінку аналіз судової практики, який був проведений дисертантом для моніторингу реалізації норми ст. 51-2 КУпАП. Автор аргументовано наголошує, що отримані результати вказують на відсутність однакового підходу у вирішенні цієї категорії справ у суддів.

Розділ 3 «Шляхи вдосконалення адміністративно-правового забезпечення захисту об'єктів авторських і суміжних прав, що виражені у цифровій формі», що складається з трьох підрозділів, присвячений дослідженню сучасних напрямів удосконалення захисту об'єктів авторських і суміжних прав, виражених в цифровий формі.

У підрозділі 3.1 «Шляхи підвищення ефективності діяльності суб'єктів державної влади у сфері забезпечення захисту об'єктів авторських і суміжних прав, що виражені у цифровій формі» розкрито шляхи вдосконалення

повноважень державних органів у сфері забезпечення захисту об'єктів авторських і суміжних прав, що виражені у цифровій формі.

Заслуговує уваги пропозиція автора щодо необхідності передачі правозахисних функцій правоохоронним органам, наприклад НПУ, а право-регуляторних – відповідним органам державної влади у сферу регулювання якого входить той чи інший об'єкт інтелектуального права.

У підрозділі 3.2 «Напрями удосконалення державної політики у сфері забезпечення захисту об'єктів авторських і суміжних прав, що виражені у цифровій формі» визначено необхідність вдосконалення державної політики у сфері забезпечення захисту об'єктів авторських і суміжних прав, що виражені у цифровій формі.

Цікавою є думка автора, що при регламентації даної політики у відповідних актах декларативного характеру (концепції, стратегії, плани та ін.) необхідно чітко та послідовно вказувати всю сукупність цілей, завдань, пріоритетів, принципів, стратегічних програм і планових заходів, які повинні бути розроблені та реалізовані органами державної влади із залученням інститутів громадянського суспільства.

У підрозділі 3.3 «Шляхи удосконалення адміністративного законодавства у сфері забезпечення захисту об'єктів авторських і суміжних прав, що виражені у цифровій формі» з метою подальшого вдосконалення загальнонаціональної системи адміністративного законодавства у сфері забезпечення захисту об'єктів інтелектуальної власності, припинення їх нелегального обороту проведено аналіз ситуації з правового регулювання даної сфери та запропоновано комплекс заходів, спрямованих на конкретизацію законодавчих вимог.

Дисертантом запропоновано внесення змін до чинних нормативно-правових актів, що встановлюють ряд додаткових способів забезпечення реагування на незаконне розповсюдження об'єктів авторських і суміжних прав; обґрунтовано доцільність приведення у відповідність вимог чинного законодавства шляхом вдосконалення понятійного апарату та внесення змін до регулювання відповідальності операторів та провайдерів телекомунікацій;

запропоновано задля підвищення ефективності адміністративно-правового захисту об'єктів авторських та суміжних прав внести зміни до статті 51-2 Кодексу України про адміністративні правопорушення, встановивши як кваліфікуючу ознаку – фінансування умисного порушення прав на об'єкт права інтелектуальної власності, що захищається законом та посиливши відповідальність суб'єктів підприємницької діяльності.

Роботу завершують обґрунтовані та логічні висновки, в яких відображені найсуттєвіші теоретичні та практичних результати, пропозиції та рекомендації дисертаційної роботи.

Зміст дисертації В.С. Жогова засвідчує складність, наукову та практичну значущість вирішуваної проблеми. Це дає можливість оцінити самостійність та оригінальність мислення автора, вміння вирішувати проблеми, які постають у процесі наукових юридичних досліджень. Оцінюючи зміст дисертації, можна дійти висновку, що автор зміг досягти поставленої наукової мети та упорався із завданнями дослідження.

Достовірність та новизна висновків та рекомендацій. Достовірність і новизна наукових положень дисертації забезпечується завдяки проведенню комплексного наукового аналізу сутності та особливостей забезпечення в Україні захисту об'єктів авторських і суміжних прав, що виражені у цифровій формі.

Достовірність результатів дослідження забезпечена комплексним підходом автора до вирішення поставлених завдань. Дисертант віддає належну увагу працям вітчизняних та зарубіжних фахівців у досліджуваному напрямі юридичної науки. Матеріал дисертації ґрунтуюється на працях в галузі загальної теорії права, інформаційного та адміністративного права, а також на аналізі положень Конституції, законів та підзаконних нормативно-правових актів України. Загалом список використаних джерел налічує 173 найменування, на які у тексті зроблені необхідні коректні посилання.

Дисертаційному дослідженю В.С. Жогова притаманний належний ступінь наукової новизни, оскільки у ньому сформульовано низку нових для

вітчизняної правої науки положень, висновків та рекомендацій, які мають як теоретичне, так і практичне застосування.

Так, у роботі обґрунтовано доведено необхідність вдосконалення адміністративно-правового забезпечення захисту об'єктів авторських і суміжних прав, виражених у цифровій формі та запропоновано конкретні способи такого вдосконалення шляхом розробки законопроектів «Про внесення змін до Кодексу України «Про адміністративні правопорушення», «Про внесення змін до Закону України «Про ефективне управління майновими правами правовласників у сфері авторського права і (або) суміжних прав», «Про внесення змін до Закону України «Про телекомунікації» та «Про внесення змін до Закону України «Про авторські і суміжні права».

Серед цікавих з точки зору наукової новизни дисертації варто відзначити обґрунтовану автором пропозицію щодо доповнення частини 4 статті 40 Закону України «Про телекомунікації» задля чіткості регламентації та усунення правової колізії.

Слухною є думка дисертанта щодо необхідності підготовки та прийняття внутрішнього відомчого документу для Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері зв'язку та інформатизації, який би регулював проведення позапланових перевірок суб'єктів ринку телекомунікацій на предмет можливих порушень чинного законодавства у сфері охорони авторських і суміжних прав на підставі письмового звернення.

Апробація результатів дослідження проводилася шляхом їх обговорення на наукових, науково-практичних конференціях та круглих столах упродовж 2018- 2020 років.

Теоретичні та практичні рекомендації, відображені в дисертації можуть бути використані та вже використовуються у:

– науково-дослідній діяльності – для подальшого дослідження теоретичних проблем захисту об'єктів авторських і суміжних прав, що виражені у цифровій формі, а також особливостей застосування юридичної відповідальності за правопорушення у даній сфері (акт впровадження в наукову

діяльність Одеського державного університету внутрішніх справ від 23.10.2020 р.);

– правотворчості – для вдосконалення чинного законодавства, зокрема для внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення та інших законодавчих і підзаконних актів України, призначених регулювати відносини у сфері захисту об'єктів авторських і суміжних прав, що виражені у цифровій формі;

– правозастосовній діяльності – для підвищення ефективності застосування суб'єктами державної влади норм чинного законодавства, що регламентують сферу захисту об'єктів авторських і суміжних прав, що виражені у цифровій формі (акт впровадження результатів дисертаційного дослідження в практичну діяльність ГУНП у Вінницькій області від 12.10.2020 р.);

– навчальному процесі – при підготовці розділів підручників і навчальних посібників із таких дисциплін, як «Адміністративна діяльність Національної поліції України», «Організація і тактика превентивної діяльності Національної поліції України», «Актуальні проблеми адміністративної діяльності Національної поліції України», «Інформаційне право», «Актуальні питання інформаційного права», «Право інтелектуальної власності», при викладанні вказаних дисциплін, а також для підвищення рівня правової освіти населення (акт впровадження результатів дисертаційного дослідження в освітній процес Одеського державного університету внутрішніх справ від 22.10.2020).

Основні положення та висновки дисертації опубліковано в 10 друкованих працях, з яких 3 статті у наукових фахових виданнях, 2 статті - в іншомовних фахових виданнях, 5 - публікацій у збірниках наукових праць за матеріалами конференцій.

Разом із тим, загалом позитивно оцінюючи зміст дисертації В.С. Жогова на тему «Адміністративно-правові засади забезпечення в Україні захисту об'єктів авторських і суміжних прав, що виражені у цифровій формі», вважаємо необхідним надати ряд зауважень щодо положень роботи, які потребують уточнення. Крім того, окремі зауваження стосуються спірних питань і

потребують від дисертанта додаткової аргументації:

1. У підрозділі 2.2 дисертації автор відзначає, що власне Департамент розвитку сфери інтелектуальної власності Міністерства економічного розвитку, торгівлі та сільського господарства України є основним органом, який виконує контрольно-наглядові повноваження у сфері авторських правовідносин. Цілком погоджуючись із зробленим здобувачем висновком, вважаєм, що його слід було належним чином аргументувати, тобто належним чином розкрити особливості контрольно-наглядових повноважень підрозділу центрального органу виконавчої влади у сфері авторських правовідносин.

2. Аналіз положень дисертації, які присвячені особливостям розгляду судами справ про застосування заходів адміністративної відповідальності за порушення законодавства у сфері авторських та суміжних прав, показує, що здобувачем, для підтвердження своїх висновків, в достатній мірі було використано практику судів стосовно правопорушень, передбачених ст. 51-2 КУпАП. На жаль, цього не можна сказати стосовно статей 164-6, 164-7 та 164-9 КУпАП.

Вважаємо, що дисертаційне дослідження тільки б виграло, якби матеріали практики були в достатній мірі використані і при характеристиці особливостей процедури притягнення винних осіб до адміністративної відповідальності за вчинення адміністративних правопорушень, передбачених статтями 164-6, 164-7 та 164-9 КУпАП.

3. У підрозділі 3.3 дисертації автор зазначив, що з метою подальшого вдосконалення правої основи загальнонаціональної системи захисту споживчого ринку від контрафактних об'єктів авторських і суміжних прав, які виражені у цифровій формі, а також для припинення їх нелегального обігу необхідно посилити адміністративну відповідальність суб'єктів, що займаються підприємницькою діяльністю за порушення права на об'єкт права інтелектуальної власності. При цьому здобувач пропонує до таких суб'єктів віднести фізичну особу підприємця або засновника юридичної особи.

У зв'язку з тим, що у запропонованому здобувачем переліку відсутні

наймані працівники, які можуть працювати в даній юридичній особі, виникає питання – чому здобувач обмежується при характеристиці суб'єктів правопорушення тільки двома суб'єктами, а саме, фізичною особою підприємцем та засновником юридичної особи, і не виділяє інших.

4. Враховуючи, по-перше, євроінтеграційні прагнення України, по-друге, реальні кроки нашої держави у бік виваженої адаптації національного законодавства до законодавства Європейського Союзу, бажано було б в дисертації більше уваги приділити порівняльній характеристиці законодавства України та зарубіжних країн у напрямку регулювання адміністративно-правової відповідальності з питань захисту об'єктів авторських і суміжних прав, що виражені у цифровій формі. Така порівняльна характеристика дала б можливість запропонувати до впровадження в правову систему України апробовані у світовій практиці процедури притягнення до адміністративної відповідальності осіб за порушення у зазначеній сфері.

5. Загалом позитивно оцінюючи проведення опитування населення та анкетування працівників підрозділів протидії кіберполіції НПУ з метою встановлення їх ставлення до об'єктів авторських і суміжних прав, які, по-перше, виражені у цифровій формі, та, по-друге, поширюються з порушеннями чинного законодавства, слід зазначити, що результати таких опитувань недостатньо гармонічно вплетені в зміст дисертаційного дослідження. Наприклад, яким чином ці опитування допоможуть в налагодженні взаємодії населення з підрозділами кіберполіції у напрямку протидії адміністративним правопорушенням у сфері авторських і суміжних прав, що виражені у цифровій формі.

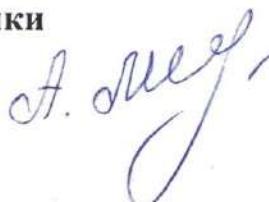
Висновок щодо відповідності дисертації встановленим вимогам.

Висловлені зауваження не знижують цінність проведеного дослідження та не впливають на загальну позитивну оцінку наукової роботи, її значення для науки адміністративного права та адміністративної діяльності, оскільки більшість зауважень носять дискусійний характер. Здійснений Віктором Сергійовичем Жоговим творчий пошук заслуговує на повагу й підтримку. Отримані

дисертантом висновки є науково обґрунтованими і в своїй сукупності розв'язують конкретне наукове завдання, що сприяє подальшому удосконаленню адміністративно-правового забезпечення в Україні захисту об'єктів авторських і суміжних прав, що виражені у цифровій формі. Дослідження, безумовно, має наукову цінність і сприятиме подальшому розвиткові галузі адміністративного права та адміністративної діяльності.

Таким чином, викладене вище дозволяє вважати дисертацію на тему: «Адміністративно-правові засади забезпечення в Україні захисту об'єктів авторських і суміжних прав, що виражені у цифровій формі» завершеним самостійним дослідженням, яке відповідає вимогам, що висуваються до дисертацій, поданих на здобуття наукового ступеня доктора філософії, відповідно до Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 06 березня 2019 р. № 167 (зі змінами і доповненнями від 21 жовтня 2020 року № 979), а її автор – Віктор Сергійович Жогов заслуговує на присудження йому наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 Право.

Офіційний опонент:
професор кафедри кримінального права,
кримінального процесу та криміналістики
ОНУ імені І.І. Мечникова
доктор юридичних наук, професор

О.М. Миколенко

